

DECRETUL PRIVIND MIJLOACELE DE COMUNICARE SOCIALĂ *INTER MIRIFICA*

Pr. lect. univ. Mihai Patrașcu
Institutul Teologic Romano-Catolic, Iași

Primul satelit de comunicație, TELSTAR, a fost lansat la 10 iulie 1962. Trei luni mai târziu, el făcea posibilă prima teledifuzare mondială a unui mare eveniment internațional: deschiderea Conciliului al II-lea din Vatican, la 11 octombrie. Înseamnă că acest Conciliu se deschidea într-o lume în care mass-media căpătau o importanță din ce în ce mai mare.

Așadar, nu este de mirare că s-a pus pe ordinea de zi a primei sesiuni a Conciliului studierea a două documente lungi, unul despre liturgie și unul despre „instrumentele de comunicare socială”, adică mass-media.

1. Moștenirea lui Pius al XI-lea și Pius al XII-lea

Interesul Bisericii pentru mijloacele de comunicare socială nu era nou. Încă din anii '30, Papa Pius al XI-lea publicase o enciclică despre cinema (*Vigilanti cura*), în care dădea glas îngrijorării multor episcopi în fața a ceea ce era perceput ca o „maree de imoralitate stimulată de industria imaginii și care inundă lumea”. Cu toate acestea, enciclica nu era numai negativă. Papa dorea, printre altele, „ca acest cinema... să se transforme într-un prețios instrument de educație și de înălțare a umanității”. Și îi invita pe creștini să producă filme și să promoveze formarea spectatorilor și dezvoltarea unei culturi cinematografice.

La rândul său, Pius al XII-lea ducea reflecția și mai departe și într-o optică net pozitivă. Pentru Biserică devenea clar că acest cinema nu era numai un divertisment, ci o veritabilă formă de artă cu valoare morală și spirituală. Într-o enciclică marcantă (*Miranda prorsus*), Papa punea accentul pe importanța informației și a opiniei publice în legătură cu democrația și insista asupra formării și educării pentru mass-media. Radiodifuziunea și televiziunea ce se nașteau îi apăreau ca niște instrumente care vin de la Dumnezeu pentru construirea unei societăți mai bune.

2. Conciliul al II-lea din Vatican: mass-media, „minunate descoperiri”

La Conciliu, a devenit evident repede că majoritatea episcopilor din lume nu se simțeau suficient de pregătiți pentru a-i dărui Bisericii un

document major despre comunicațiile sociale. Ei începeau să înțeleagă că era în cauză toată cultura modernă și că nu se puteau trata mass-media înainte de a termina reflecția despre „Biserica în aceste timpuri”. Însă va mai fi nevoie de încă trei ani pentru ca această reflecție să se concretizeze în vestita Constituție *Gaudium et spes*.

De aceea, s-a decis să se adopte numai un decret scurt despre comunicațiile sociale și de a amâna pentru mai târziu pregătirea unui document mai substanțial. De fapt, Conciliul a cerut în mod expres să fie creat un „oficiu special al Sfântului Scaun”, căruia să i se încredințeze această lucrare. Câteva luni mai târziu, Papa Paul al VI-lea a creat „Comisia pontificală a mijloacelor de comunicare socială” și i-a dat mandatul de a pregăti documentul voit de către Conciliu.

Decretul conciliar, cunoscut sub titlul *Inter mirifica*, constituia totuși o contribuție majoră, nu numai pentru Biserică, ci și pentru întreaga societate. În pofida limitelor sale și a criticilor negative pe care le-a primit, *Inter mirifica* a fost, de fapt, elogiat datorită recunoașterii *dreptului la informație*. Se uită astăzi că Biserica a fost pe vremea aceea prima organizație internațională – înainte de Organizația Națiunilor Unite! – care s-a pronunțat cu privire la acest drept și care i-a dat fundamentele, în legătură cu noțiunea de bine comun.

Decretul *Inter mirifica* este constituit din două capitole. Primul capitol, intitulat „Norme pentru dreapta folosire a mijloacelor de comunicare socială”, tratează următoarele teme: îndatoririle Bisericii; legea morală; dreptul la informare; artă și morală; prezentarea răului moral; opinia publică; îndatoririle publicului receptor; îndatoririle tinerilor și ale părinților; îndatoririle autorilor; îndatoririle autorităților civile. Capitolul al II-lea are titlul „Mijloacele de comunicare socială și apostolatul catolic” și tratează despre: acțiunea păstorilor și a credincioșilor; directive speciale; formarea specialiștilor; formarea publicului receptor; mijloacele materiale; Oficiul specializat al Sfântului Scaun; îndatoririle episcopilor; înființarea de Oficii naționale; asociații internaționale.

Încă de la primele cuvinte, se observă tonul optimist și abordarea pozitivă. Decretul situează mass-media „între minunatele descoperiri ale tehnicii, pe care geniul uman le-a extras, mai ales în zilele noastre, cu ajutorul lui Dumnezeu, din lucrurile create”. Decretul *Inter mirifica* a creat Ziua Mondială a Comunicațiilor Sociale, celebrată în fiecare an de atunci, și cere ca în Biserică să se constituie oficii naționale pentru presă, cinema, radio și televiziune.

Deci *Inter mirifica* nu a fost decât începutul unui proces. Lucrarea nu a fost terminată și prezentată Papei decât la Crăciunul din anul 1970, șapte ani mai târziu și după cinci ani de la terminarea Conciliului. Adevăratul

rod al Conciliului al II-lea din Vatican cu privire la comunicațiile sociale va fi „Instrucțiunea pastorală pentru aplicarea decretului Conciliului al II-lea din Vatican”, cunoscută mai bine prin primele sale două cuvinte: *Communio et progressio* („Comuniunea și progresul”).

3. *Communio et progressio* și „noua eră a comunicației sociale”

Communio et progressio era rezultatul unei vaste colaborări în toate regiunile lumii. Au fost constituite comitete naționale, aducând cu sine numeroși experți și profesioniști din lumea comunicațiilor, ca să participe la reflecție împreună cu episcopii. Au fost necesare nu mai puțin de patru versiuni pentru a ajunge la textul ce a fost supus conferințelor episcopale din fiecare țară pentru un acord final. Așadar, un proces lung, care se situa în prelungire directă cu dinamica conciliară.

Communio et progressio dezvoltă o întreagă viziune creștină a comunicației. „Credința creștină ne amintește că unirea fraternă dintre oameni (scop primar al oricărei comunicații) își are izvorul și aproape un model în misterul preainalt al veșnicei comuniuni trinitare a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, uniți într-o unică viață divină” (nr. 8). Cristos este recunoscut drept „comunicatorul perfect”, prin care se arată: „comunicația se extinde mult peste simpla manifestare a gândurilor sau exprimarea sentimentelor inimii. Comunicația deplină comportă adevărata dăruire de sine sub impulsul iubirii” (nr. 11). Prin darul Euharistiei și „comunicarea Duhului dător de viață”, el constituie trupul său, care este Biserica.

În optica Instrucțiunii *Communio et progressio*, mijloacele de comunicare socială nu sunt altceva decât un dar al Creatorului făcut libertății umane pentru a-i permite să contribuie la unirea definitivă a tuturor în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Documentul aplică această viziune grandioasă la rolul mass-media în societate, pentru a dezvolta apoi rolul pe care trebuie să-l joace catolicii în acest sens.

Continuând reflecția Conciliului despre cultura modernă, *Communio et progressio* acordă o mare importanță formării celor ce se folosesc de mass-media, libertății de exprimare, dreptului la informație și colaborării cu profesioniștii din mass-media. Noțiunea de opinie publică este obiectul unei atenții deosebite, iar aplicarea la viața Bisericii este frapantă: „Biserica este un trup viu și are nevoie de opinia publică, care este alimentată de colociul dintre diferitele sale mădulare. Numai cu această condiție ea poate să răspândească învățătura sa și lărgi cercul influenței sale” (nr. 115). „Este necesar ca toți catolicii să fie pe deplin conștienți că au acea adevărată libertate a cuvântului și a exprimării, care se întemeiază pe «simțul credinței» și pe iubire” (nr. 116). „Cel care are responsabilitatea în Biserică

să facă în așa fel încât să se intensifice în comunitate schimbul liber de cuvânt și de opinii legitime” (nr. 116).

Procesul început, dar necompletat, în timpul Conciliului ajungea deci la capătul său într-o notă preponderent pozitivă și ultimele cuvinte din *Communio et progressio* lasă să se întrevadă încrederea în „cât de promițătoare este noua eră spațială a comunicațiilor sociale” (nr. 187).